

Lyhyesti luonnosta

Avainsanat: biologia, maantieto

Luokkataso: 5.-9. lk

1. Merivesi koostuu suolasta, vedestä ja monesta muusta helppoliukoisesta aineesta. Maan syntyessä mineraalit kiteytyivät kallioperäksi. Sade liuottaa kallio- ja maaperästä näitä suoloja, kuten natriumia ja kaliumia, ja ne kulkeutuvat jokivesien mukana meriin. Toisen käsityksen mukaan suola on peräisin meren pohjasta, josta sitä vapautuu mereen mannerlaattojen liikkeessä. Litra merivettä sisältää suolaa noin 35 grammaa.
2. Etelämantereen lähivesillä elävä jääkala (*Chaenocephalus aceratus*) ei kuole edes jään sisällä. Tämä erikoispiirre johtuu sen verestä; siinä ei ole punasoluja ja se sisältää glykoproteiinia, joka jäätyy vasta hyvin matalissa lämpötiloissa.
3. Perusvirtauksen lisäksi merenrannikoiden tuulisuus johtuu mantereen ja avomeren välisistä lämpötilaeroista. Manner lämpenee merta nopeammin, jolloin päivisin mantereilla lämmin ilma kohoaa ylöspäin. Mantereelle syntyy matalapaine, johon virtaa merellä vallitsevasta korkeapaineesta viileämpää ilmaa. Tätä kutsutaan merituuleksi. Öisin tilanne on päinvastainen, kun meri pysyy mannerta lämpimämpänä ja tuuli puhaltaa mantereelta maatuulena merelle päin. Merituulta esiintyy varsinkin keväisin ja alkukesällä, kun lämpötilaero mantereen ja meren välillä on suurimmillaan. Merituulen syntymiseen tarvitaan lähes selkeä sää ja korkeintaan kohtalainen perustuuli. Maatuuli puolestaan puhaltaa loppukesällä ja syksyisin ja sen syntymiseen tarvitaan heikkotuulinen ja selkeä sää.
4. Norsu ja majava
5. Norjan vuonot ovat syntyneet viimeisen jääkauden aikana U-laaksoista. U-laakso muodostuu, kun jäätikkö etenee rinnettä alaspäin ja kaivertaa siihen jyrkän laakson. Jos U-laakso ulottuu mereen asti, pääsee merivesi täyttämään laaksonpohjan jäätikön vetäytyessä ja näin syntyy vuono.
6. Kun pääskyselä lentävät matalalla, tietää se usein sadetta. Tämä johtuu siitä, että sateen lähestyessä vallitsee matalapaine ja hyönteiset lentävät silloin maanpinnan tuntumassa. Tällöin myös hyönteisiä saalistavat pääskyselä lentävät matalalla. Selkeällä säällä puolestaan on korkeapaine ja hyönteiset lentävät kaikissa korkeuksissa.